

Az V. ötéves terv szabályozó rendszere

Az V. ötéves terv szabályozó rendszerének kereteit a vezető szervek ugyan jóváhagyták, de ennek tartalommal való megtöltése és a szabályozók egyes elemeinek véglegesítése még a következő hónapok feladata lesz. Ezért meglegelősen nehéz feladat most a témát a jogos várakozásnak megfelelően ismertetni. Emellett a szabályozórendszer tárgyalása önmagában is kimerítené egy kétnapos kollokvium programját. Ezért a szabályozórendszer 1976. évi változásait célszerű egyrészt a részletek helyett az elvi összefüggések, másrészt főleg — a jelenlegi kollokvium témájának megfelelően — a fának a jövő nyersanyag- és energia-gazdaságában betöltött, a korábbihoz képest jelentőségében megnövekedett szerepe szempontjából tárgyalni.

A szabályozórendszer módosításának általános alapjai

Az összességében bevált szabályozórendszer módosítását elsősorban a megváltozott külső körülményekhez való alkalmazkodás, másrészt a belső ellentmondások felszámolása, a terv és a szabályozók jobb összhangjának megteremtése tette szükségessé.

A *külső körülmények* tekintetében közismertek azok a világgpiaci változások, melyek egész Európa, sőt az egész világ gazdasági életét alapvetően befolyásolták. Ezek a változások új követelményeket támasztanak az V. ötéves népgazdasági tervvel és annak szabályozórendszerével szemben is.

A nyersanyagok világgpiaci árának a késztermékek árait meghaladó mértékű emelkedése, a cserearányok romlása és gazdasági egyensúlyunkban emiatt bekövetkezett kedvezőtlen változás új igényeket támaszt a nemzeti jövedelem termelése és felhasználása terén: Az ötéves terv alapvető követelménye a gazdasági egyensúly helyreállítása; s ennek érdekében a nemzeti jövedelem termelésének nagyobb mértékben kell növekednie, mint a felhasználásnak. Nem használhatunk fel mindent, amit megtermelünk. A termelési többletet a gazdasági egyensúly helyreállítására, a világgpiaci árveszteségek fedezésére kell fordítani. Ez

- egyrészt a hazai nyersanyag- és energiaforrások jobb kihasználását, a termelési szerkezet átalakítását,
- másrészt a felhalmozás, beruházás növekedési ütemének mérséklését,
- a felhasználásban pedig a nyersanyagokkal és energiahordozókkal való takarékosabb gazdálkodást igényel.

E követelmények érvényesítése többek között a termelői árak módosítását, s a társadalmi tisztajövedelem centralizált hányadának növelését teszi szükségessé.

A IV. ötéves terv termelői árrendszere, a viszonylagos árstabilitásra való törekvés a felhasználókat elszigetelte a világgpiactól, azokat a világgpiaci változások iránt közömbössé tette. A változások terhét az állami költségvetésnek kellett viselnie. Az új követelmények e hatás kiküszöbölését, a termelői áraknak folyamatosan, ill. szakaszosan a világgpiaci árakhoz történő igazítását igénylik.

A világgpiaci helyzet változásával összefüggő másik, a szabályozórendszer módosítását igénylő külső körülmény a fokozódó tőkés infláció importjának megelőzése, ami a devizaszorítók ugyancsak szakaszos módosítását teszi szükségessé. Ezt célozza pl. a forint-valutának átlagosan mintegy 10%-kal történő felértéke-

lése, a dollár árszorójának 1976. január 1-én — az 1975. évi 44 Ft/\$-ról 40 Ft/\$-ra — történő csökkentése.

A szabályozórendszer legfőbb *belső ellentmondása* — az erre vonatkozó vizsgálatok megállapítása szerint — a termelési tényezők helytelen értékelésében jutott kifejezésre és közvetve fékezte a termelékenység növelését. Az élömmunkát — az egyre szűkösebbé váló munkaerőhelyzetben — indokolatlanul alacsony, az annak kiváltását célzó eszközöket pedig túlzottan magas elvonással terhelte. Az élömmunkával való takarékoság fokozása, a hatékonyság gyorsabb ütemű növelése a termelési tényezők értékelésének módosítását követeli. Ezt célozza az élömmunka drágítása (a bérjárulékok 10%-os növelése), az eszköz-költségek csökkentése, továbbá a nyereség kötelező kettéosztásának, a nyereség-adózás eddigi eszköz-orientáltságának megszüntetése és élömmunka orientálttá tétele.

A szabályozórendszernek ezek a változásai meghatározó szerepet játszanak erdőgazdaságunk és faiparunk fejlesztésében, s a szabályozórendszer ezt befolyásoló elemeinek kialakításában is.

A fa szerepe a jövő nyersanyag- és energiagazdaságában

Az erdőgazdaság és a faipar jelentősége a jövő nyersanyag- és energiagazdaságában — ahogyan erre már a múlt évi szimpóziumon is rámutattam — a világpiaci nyersanyag-válság hatására európai, sőt világviszonylatban is számottevően megnőtt. Ezt egyértelműen alátámasztja az, hogy e két ágazat a jelenlegi körülmények között a gazdasági fejlődést nemzetközi viszonylatban is determináló öt legfontosabb tényező tekintetében különösen kedvező helyzetben van:

- Bővítetten újratermelhető nyersanyagforrással rendelkeznek.
- Termelési költségeik import-hányada minden más népgazdasági ágánál alacsonyabb.
- Energiagényességük ugyancsak alacsony.
- Termékeik exportképesek, jelentős szerepet játszhatnak a népgazdasági egyensúly helyreállításában.
- A környezetvédelem szempontjából az erdőgazdaság az egyetlen népgazdasági ágazat, amely ezen a téren aktív szerepet játszik.

Ezek a tényezők erdőgazdaságunk és faiparunk fejlesztését az új körülmények között különösen indokoltá teszik.

Az V. ötéves terv szabályozórendszerének a felsőbb szervek által jóváhagyott elvi alapjai lényegében ennek elismerését tükrözik. Ez kifejezésre jut

- a faárrendezés lebonyolításában,
- az erdőgazdasági tevékenység eszközleltési járulék mentessé tételében,
- a nyereségadózás terén biztosított kedvezményekben,
- az erdőgazdasági beruházások állami támogatásának növelésében és
- az erdőgazdasági termelésnek az állományátalakítás többletköltségei alóli mentesítésében.

Ugyanakkor azonban a szabályozórendszer az erdőgazdaságokkal és a faipari vállalatokkal szemben is — más termelő szervezetekhez hasonlóan — magas követelményeket támaszt a termelékenység és hatékonyság növelése terén. Az eddigiéknél szervezettebb, az élömmunkával és a beruházási eszközökkel való takarékosabb, céltudatosabb gazdálkodást követel. — Összegezve:

- A világpiaci árhatások továbbítása növeli az erdőgazdaság és a faipar népgazdasági jelentőségét, alátámasztja ezek helyzetének stabilizálását, illetve javítását.

- Ugyanakkor az általános gazdasági egyensúly helyreállítását célzó követelmények egyelőre a fagazdaságban sem teszik lehetővé a racionális fejlesztési lehetőségek teljes kihasználását.
- Az élömunkával való takarékos gazdálkodásra irányuló követelmények pedig főleg az erdőgazdálkodásban minden más ágazatnál jobban sürgetik a technikai elmaradottság felszámolását.

A szabályozórendszer néhány fagazdasági vonatkozása

E rövid előadás keretében nincs mód arra, hogy a szabályozórendszer minden elemét és azzal összefüggő minden problémát részletesen tárgyaljunk. Csupán néhány fontosabb összefüggésre szeretném felhívni a figyelmet

- a faárrendezéssel,
- a nyereségadózási rendszerrel,
- a fejlesztési lehetőségekkel,
- az erdőgazdálkodás bővített újratermelésével, és végül egész röviden
- az erdőgazdálkodás ágazati szabályozóival, az erdőfenntartási járulérendszerrel és az erdősitések elszámolási rendszerével kapcsolatban.

Mindenekelőtt rá kell mutatni arra, hogy az erdőgazdálkodás és a fafeldolgozás közgazdasági összefüggéseinek elemzése kapcsán az utolsó 2—3 évben — a faárak társadalmi költségeinek tartalma, és a fafeldolgozás fejlesztésének közgazdasági feltételei tekintetében — feltárt problémák alapul szolgáltak az V. ötéves terv szabályozórendszerének kidolgozásához és — az ágazat egészére vonatkozólag — elősegítették az új helyzetnek nagyjából megfelelő feltételek kialakítását.

A *faárrendezés* — a korábban feltárt problémák elismeréseként — lényegében megszünteti azokat a belső ellentmondásokat, amelyek a belföldi áraknak a világgiazi áraktól való elszakadása és azok alacsony nyereségtartalma tekintetében fennálltak.

- A rendezés a világgiacon kialakult fenyőárakból indult ki, és ahhoz arányosította a hazai lombos faanyagok, valamint a lemez- és lapféleségek árait. Ez feltehetően feloldja azt a feszültséget, amely az utóbbi években pl. a bútortipar ellátása terén a belföldi faárak egyoldalú export-orientációja és az erdőgazdálkodás alacsony jövedelmezősége miatt kialakult.
- A rendezés a belföldi nyersanyagok hasznosítására való ösztönzés érdekében, s a korábban feltárt jövedelem-aránytalanságok elismeréseként — a termelői árrendezés terén támasztott általános követelményektől eltérően — lehetővé teszi a fagazdaság jövedelem-helyzetének fenntartását, illetve némi javítását. A termelői árrendezést az általános követelményeknek megfelelően általában összekapcsolták a vállalati jövedelmek csökkentésével: a begyűrűző költségek, s a bérjárulékok növekedését és a deviza-szorozók módosítását a nyereség 35%-os csökkentésével ellentételezték, s csak az azt meghaladó mértékű költség-növekedést engedték továbbhárítani a termelői árak emelésével. A faár-rendezés viszont az ágazat egészére vonatkozólag a költségek növekedésére és az export árbevételnek a deviza-szorozók módosítása miatti csökkenésére is fedezetet nyújt. Az erdőgazdasági tevékenység eszközeinek az eszközlekötési járulék alóli mentesítése pedig a jövedelemhelyzet némi javulását eredményezi.
- Az 1974. évi árbevétel arányos nyereség népgazdasági átlagban 15,3%, az erdőgazdaságban 8,1% volt. Az 1976. évi rendezés az átlagos nyereségszintet kb. 30%-kal csökkenti, az erdőgazdaságoknál némileg növeli. Így a faár-rendezés lebonyolítása során érvényesített gyakorlat csupán az eddigi jö-

vedelem-aránytalanságok felszámolását jelenti, mert a hazai nyersanyag-bázissal rendelkező fagazdaság számára nagyjából az importra támaszkodó ágazatokkal azonos jövedelemhelyzetet biztosít. Tudomásul kell vennünk, hogy a népgazdaság jelenlegi helyzete egyelőre további előrelépést nem tesz lehetővé. Sajnos még az is előfordulhat, hogy a gazdasági egyensúly helyreállítását célzó intézkedések keretében az árrendezés hatására egyes erdőgazdaságoknál jelentkező nyereségtöbblet egy részét termelési adó formájában elvonják. Hangsúlyozni kell viszont, hogy az ágazat egészét érintő, s a korábbi — más ágazatokhoz viszonyított — indokolatlan jövedelem-aránytalanságok állandósítását eredményező elvonás az új helyzettel ellentétes hatást váltana ki, s fékezne hazai fa nyersanyag-forrásaink kihasználását.

- Egyébként is a szocialista import-árak évről évre történő felülvizsgálata a termelői faáraknak a tervidőszak folyamán feltehetően újbóli módosítását teszi majd szükségessé, mivel a rendezés az 1975. évi import-árak alapján történt, s az 1976. évi faár-színvonalat és árárányokat ezek alapján rögzítette. Lehetséges, hogy ezt a deviza-szorzők ismételt módosításával majd ki lehet egyenlíteni. A világpiaci hatások belföldön történő érvényesítése azonban az árakat — nézetem szerint — mindenképpen a belföldi faanyagok javára tovább fogja módosítani, s ezáltal növeli a hazai nyersanyagforrások kihasználásának indokoltságát.
- Ugyancsak további vizsgálatot és majd rendezést igényel a bükk fűrészáru, s ehhez kapcsolódva a többi értékes lombos faanyag ára is. Ezt támasztja alá egyrészt az, hogy a bükk fűrészáru új termelői ára — az általános rendezési elvekkel ellentétben — nem fedezi az import bekerülési költségeket, így a felhasználókban továbbra is hamis értékítéletet állandósít, másrészt az, hogy az erdőrendezési adatok szerint a bükk élőfakészlete és kitermelési lehetősége csökken. Mindez a bükknek és a hozzá hasonló értékes fafajoknak legalább a nemzetközi árszintnek megfelelő megbecsülését indokolja.
- Az 1976. évi rendezés nem terjed ki a fűrész- és lemezipar alapanyagaira, a rönkökre és a rostfára. Az árrendezés célja elsősorban a fafeldolgozás jövedelemhelyzetének javítása, s ezzel a fűrészipari rekonstrukciók és a faipar fejlesztési feltételeinek javítása volt. Ezt az adott helyzetben csak változatlan alapanyag-árak mellett lehetett megvalósítani. Emellett a fakitermelés, főleg a rönk-termelés jövedelmezőségét alapjában véve kielégítőnek is lehet tekinteni. Rostfában a tűzifa árának az energiahordozókkal arányos emelése némi feszültséget okozhat, ez azonban — népgazdasági érdekeinkkel összhangban — az iparvállalatokat feltehetően a hulladékok nagyobb mértékű hasznosítására fogja ösztönözni. Ugyanakkor a tűzifa árának emelése feltehetően kedvező gazdasági feltételeket teremti az erdei hulladékok csökkentéséhez, s ezzel elősegítheti az esetleg növekvő igényeknek „hulladék”-bázison történő kielégítését. Az esetleges ellátási problémák áthidalása forgalom-szervezési, illetve központi termékforgalmazási intézkedésekkel áthidalható.
- További vizsgálat és a problémák részletes közgazdasági feltárása szükséges viszont az olyan fafajok tekintetében, melyeket a felhasználói értékítélet kevésbé értékesnek minősít és amelyek árát az ésszerű árárányok fenntartása érdekében nem lehetett emelni, termelési költségeik viszont az átfogó rendezés következtében emelkednek, s így jövedelemhelyzetük romlik. Ez egyes erdőgazdaságok esetében — a jövedelemhelyzetnek az ágazat egészére vonatkozó stabilizálása ellenére — kétségtelenül súlyos problémákat okozhat. Hasonló problémák várhatók az alapanyagot exportáló vállalatoknál is, me-

lyeknél a devizaszorító módosítása miatti export árbevétel-kiesést a belföldi áremelés nem ellensúlyozza.

- Külön közgazdasági elemzést és megoldást igényel majd a nyárfa kitermelési feladat, ha az — az előrejelzésnek megfelelően — a vágáskor jelentős csökkentését igényli. A vágáskor csökkentése ugyanis a felújítási költség viszonylagos növekedését idézheti elő és negatív irányban alapvetően módosíthatja a nyárfa termelés jövedelmezőségét.

A *nyereségadózás rendszere* az erdőgazdaságokat mind az általános nyereségadó, mind a részesedést terhelő adó tekintetében kedvezményezetté teszi. A kedvezmények mértékének számszerűsítése folyamatban van. Előreláthatólag a népgazdasági átlagban érvényesülő 36%-os lineáris adóval szemben 14%-os lineáris adóval, és az általánosnál jóval tompítottabb progressziójú részesedési adóval kell számolni.

Ezzel kapcsolatban is előljáróban meg kell jegyezni, hogy a kedvezmény gyakorlatilag az erdőgazdálkodás jelenlegi technikai elmaradottságának és az ebből eredő magas élőkommunka-igényességnek az elismerését jelenti. Az erdőgazdálkodásnak a bruttó termelési értékhez viszonyított bérhányada ugyanis — a népgazdasági átlagban érvényesülő 12,1%-kal szemben — 28,1%. Az új rendszer ezt az eltérést méltányolja, de kényszeríti ennek kiküszöbölésére, a technikai elmaradottság állandósítását nem tűri. Ezzel kapcsolatban problémákra kell felhívni a figyelmet:

- Az új adózási rendszer a nyereség felosztásából kiküszöböli az eszközök szerepét, s a felosztás alapjává a munkabért, illetve annak a nyereséghez való viszonyát teszi. Ez — különösen az erdőgazdaságoknál, ahol a nyereségnek a bérhez viszonyított aránya a népgazdasági átlag kétszeresét is meghaladja — minden eddigénél jobban előtérbe helyezi az élőkommunkával való takarékoskosságot, a munkaszervezés és a technikai fejlesztés jelentőségét. Ennek alapján szükséges, hogy az erdőgazdaságok eddigi fejlesztési politikájukat átértékeljék, bátrabban éljenek a rendelkezésre álló beruházási hitelek igénybevételenek lehetőségével, és meggyorsítsák az élőkommunkának technikával történő felváltását.
- Az új adózási rendszer az erdőgazdaságoknál is az eddiginél jobban előtérbe helyezi a bérfejlesztést, s a gazdaságokat a személyi jövedelmek összetételének módosításában teszi érdekeltté. Ennek alapján különösen azoknál az erdőgazdaságoknál, melyek eddig a személyi jövedelmek növelését elsősorban a részesedés útján valósították meg, a bérlépolitika felülvizsgálatára és módosítására lesz szükség.
- Az új rendszerben az erdőgazdasági ágazatba tartozó valamennyi vállalatnál *egységes adótábla fog érvényesülni*. Ez — az általános, lineáris adó és a részesedést terhelő adó progressziójának csökkentése révén — összességében, az ágazat egészére remélhetőleg legalább a vállalati alapok eddigi színvonalát biztosítja. Hangsúlyozni kell azonban, hogy a kedvezményeket csak az ágazat egészére lehet érvényesíteni. Olyan adórendszert, amely — a megváltozott elvi alapon is — minden erdőgazdaságnál a korábbival azonos helyzetet biztosít, nem lehet alkotni. Az adózási rendszer elvi alapjainak módosítása következtében azok az erdőgazdaságok, amelyek a technikai fejlesztést eddig is feladatuknak tekintették, s növelték a nyereségnek a bérhez viszonyított arányát, azok az új rendszerben viszonylag kedvezőbb, azok viszont, amelyek alacsony technikai színvonalon, magas élőkommunkahánnyal dolgoztak, az eddiginél kedvezőtlenebb helyzetbe kerülnek. Az e téren jelentkező szóródás kiegyenlítésére nincs mód. Ez egyes gazdaságoknál átmenetileg kétség-

telenül súlyos gondokat okozhat. A megoldás azonban — az általános népgazdasági követelményekkel összhangban — csak az lehet, ha az érintett gazdaságok minél előbb felkészülnek a problémák megoldására, és elsősorban saját hatáskörben a munkaszervezés javításával, az eszközök kapacitásának jobb kihasználásával keresik a lehetőségeket a felfejlődéshez.

A fűrész- és lemezipari szakágazatba sorolt vállalatoknál, s az ERDÉRT Vállalatnál a nyereségadózás általános rendszere érvényesül, s az eddigiehez képest nő ezek nyereség adója. A fűrész- és lemezipari vállalatoknál az ehhez szükséges feltételeket megteremti az, hogy az 1976. évi termelői árrendezés keretében az 1973. évi rostfa-áremelésnek a farostlemez- és a forgácsalapárakba történt beépítése és az ezzel összefüggő termelési adók megszüntetése kiegyenlíti a korábbi kedvezményezettség hatását. (Az ERDÉRT Vállalatnál eddig is az általános ipari adórendszer érvényesült.) Ezen túlmenően azonban az iparvállalatok és az ERDÉRT Vállalat nyereségét és fejlesztési lehetőségeit csökkentő esetleges elvonó intézkedés — az új követelményekkel ellentétben — fékezne hazai nyersanyag-forrásaink kihasználását, az ERDÉRT Vállalatnál pedig súlyos problémákat okozna.

A Nyugatmagyarországi Fazgazdasági Kombinát egyedi problémáját, amely az ipari főtevékenységhez kapcsolódó nagyvolumenű erdőgazdasági tevékenységből adódik, az általános ipari és az erdőgazdasági szabályozók eltéréseinek adókedvezmény formájában történő kiegyenlítése megoldja. Ez — feltéve, hogy ezt az általános előírásokhoz alkalmazkodó sablonos jövedelemelvonás nem fogja legközelebbi időben — feltehetően megteremti majd fazgazdaságunk legnagyobb és legfejlettebb vállalatának további töretlen fejlődéséhez szükséges feltételeket.

Fejlesztési lehetőségeink, ahogyan ezt már előljáróban is említettem, a gazdasági egyensúly helyreállítását célzó követelményekkel összhangban, meglehetősen behatároltak. Ennek ellenére — megítélésünk szerint — céltudatos és takarékos gazdálkodás mellett az V. ötéves terv termelés-politikai és fejlesztési céljainak megvalósításához szükséges feltételeket biztosítják. Ezzel kapcsolatban az alábbi fontosabb kérdésekre kell felhívni a figyelmet:

- A termelői faárrendezés — az előzők szerint — az erdőgazdaságok és a faipari vállalatok jövedelemhelyzetét a korábbiakhoz képest alig, vagy csak kis mértékben javítja. Így az árak a fejlesztés önfinanszírozó-képességét továbbra sem biztosítják. Ezért a népgazdasági terv az erdőgazdaságoknál a fejlesztés forrás-fedezetét a beruházások támogatási keretének növelésével és szélesebb beruházási hitelsávval biztosítja.
- A technikai váltáshoz szükséges feltételek megteremtése érdekében az erdőgazdasági gép-beszerzés az eddiginél jóval szélesebb körben, általában támogatásban részesül: Az erőgépek beszerzése — a tehergépkocsik kivételével — 20%-os, az egyéb erdőgazdasági gépek és berendezések 40%-os, a nyárfa-kitermelés egyes speciális gépei előreláthatólag kiemelt támogatást kapnak. Az erdőfeltárás és rakodóépítés előreláthatólag a mezőgazdasági nagyüzemekkel azonos mértékű, 40%-os támogatásban részesül. A MÉM által tételesen jóváhagyott 17 fűrészüzem rekonstrukciója — mivel az árrendezés az ezek megvalósításához szükséges közgazdasági feltételeket szintén csak részben biztosította — egyedi elbírálás alapján ugyancsak támogatásban részesülhet. Ennek mértéke átlagosan kb. 25–28%. Ezen a téren azonban a támogatás odaítélése pályázati rendszerben valósul meg, s előnyben részesülnek az alacsony építési hányaddal, magas technikai színvonalat megvalósító, gazdaságos rekonstrukciók. A fűrész- és lemezipari szakágazatba

sorolt vállalatok beruházásai — a terv szerint — támogatásban nem részesülhetnek.

- Külön ki kell emelni, hogy az erdőgazdasági beruházások támogatásának növelése is csak az eddiginél nagyobb mértékű hitelek igénybevételével teszi lehetővé az ötéves terv fejlesztési céljainak megvalósítását. E tekintetben rá kell mutatni arra, hogy alig van olyan népgazdasági ágazat, ahol a beruházási hitel-állomány olyan alacsony lenne, mint az erdőgazdaságoknál, s ez kívülállóknak azt az érzést kelti, hogy ágazatunkban indokolatlanul sok a saját forrás. Így a hitelek igénybevételétől való tartózkodás közvetve alá-támasztja a jövedelem-elvonásra és a saját források csökkentésére irányuló törekvéseket. Az új szabályozó-rendszernek a technikai fejlesztésre kényszerítő elemei remélhetőleg az eladósodástól féltő erdőgazdaságokat is ösztönözni fogják a fejlesztésnek hitelforrások nagyobb igénybevételével történő meg-yorsítására.
- A fejlesztési lehetőségeket bizonyos mértékben bővíti egyes erdőgazdasági gépek és fűrészipari berendezések elavult amortizációs normáinak felülvizsgálata és várható módosítása is. Ez azonban elsődlegesen a gépek cseréjének gyorsítását célozza, és az erdőgazdaságok esetében feltehetően módot ad majd arra, hogy az elhasznált gépeknek eddig a fejlesztési forrás hiánya miatti túltartásával összefüggő karbantartási és felújítási költségek megtakarítása révén kiegyenlítsék az értékcsökkenési leírás növeléséből eredő költség-többletet.

Az erdőgazdálkodás bővített újratermelése terén az erdőtelepítési lehetőségek — az V. ötéves terv szerint — a gazdasági egyensúly helyreállítását célzó intézkedések következtében némileg csökkennek. Az új rendszer azonban — a korábban feltárt problémák alapján — az erdőállományok *szerkezet-átalakítását* célzó felújításokat a bővített újratermelés leghatékonyabb módjának ismeri el, s ennek megfelelően bővíti a beruházások fogalmi körét. Így 1976-tól kezdve a szerkezet-átalakítás többletköltségeit — az állami erdőgazdaságoknál és a mezőgazdasági nagyüzemeknél egyaránt — az erdőtelepítési beruházások keretéből fedezzük. Az új rendszer tehát az ésszerű szerkezet-átalakítás költségfedezetét továbbra is biztosítja, az ezzel összefüggő többletköltségek alól azonban az erdőgazdaságokat mentesíti, és hosszabb távon — közvetve — némileg javítja az erdőgazdaságok jövedelem-helyzetét.

Az erdőfenntartási járulékrendszerrel szemben — ugyancsak a korábban feltárt problémák alapján — a jövőben lehetőleg csak azt a követelményt támasztjuk, hogy az az erdőfenntartás költségfedezetét a fakitermelés fafajonkénti vállalati jövedelmezősége arányában, erdőgazdaságonként egységes, objektív rendszerben biztosítsa. A járulékrendszer egyéb, eddig alkalmazott funkcióit meg kívánjuk szüntetni. Jövedelem-kiegyenlítésre is lehetőleg legfeljebb átmenetileg, az egyébként áthidalhatatlan problémák megoldása érdekében, a terv-időszak első két évében kívánjuk felhasználni.

Az ezzel kapcsolatban végzett számítások egyes erdőgazdaságok jövedelem-helyzetét — a korábbi, esetenként szubjektív hatások kiküszöböléseként — alapvetően módosítják. Ez is

- egyrészt a gazdálkodás színvonalában meglevő különbségekre utal,
- másrészt szintén az ún. kevésbé értékes fajok és azokkal gazdálkodó erdőgazdaságok közgazdasági helyzetének felülvizsgálatára hívja fel a figyelmet, ezeken a területeken az erdőművelés intenzitásának, s ezáltal ráfordításainak csökkentését követeli.

Az erdősítések elszámolási rendszerét számottevően egyszerűsíteni tervezzük. Az elmúlt években az erdőművelési egységarak időszakos módosítása terén követett gyakorlat — a tapasztalat szerint — nem ösztönzött kellően az erdősítési munkák racionalizálására, a hatékonyság növelésére, gyakran pedig a belterjesség indokolatlan növelését segítette elő. A jelenlegi követelményekkel ellentétben olyan területeken is, ahol a természeti körülmények a gazdálkodás extenzívebbé tételét követelték volna, gyakran megalapozatlan, kertszkesedés jellegű erdősítéshez vezetett. Az új rendszerben az egyes költségtényezők, pl. a bérjárulékok emelése ellenére az erdősítési egységarakat összességében nem kívánjuk emelni. Ezzel

- az erdőfenntartási munkák racionalizálására, költségeinek csökkentésére,
- ahol szakmailag elfogadható, külterjesebb erdősítési eljárások alkalmazására,
- az erdősítési munkák eredményességét negatívan befolyásoló tényezők kiküszöbölésére

kívánunk az eddiginél jobban ösztönözni.

*

Összefoglalva: A gazdasági életben az utolsó néhány évben bekövetkezett változások világméretekben ellentmondásos helyzetet hoztak létre: az energiaforrások és a nyersanyagok, köztük a fa szerepét és jelentőségét a jövő energia- és nyersanyag-gazdaságában számottevően megnövelték. Ugyanakkor azonban az egész világgazdaságot megrázó problémákat okoztak és népgazdaságunkat is kedvezőtlenül érintették. A kedvezőtlen hatások kiküszöbölése — többek között — a jelentőségükben megnövekedett természeti kincsek jobb hasznosítását követeli, ezt azonban a kialakult kedvezőtlen gazdasági helyzet világszonylatban is fékezi, illetve lassítja.

Az ellentmondásos helyzet feloldása csak a pozitív és negatív tényezők dialektikus egységében lehetséges: A természeti kincsek kiaknázásának jelentőségét csak az általános gazdasági helyzet korlátainak figyelembevételével lehet helyesen méltányolni. Ennek megfelelően a népgazdaság V. ötéves terve és szabályozórendszere — a Párt XI. kongresszusának határozatával összhangban — a gazdasági egyensúly helyreállítását teszi elsődleges követelménnyé, s ennek érdekében előírja a hazai természeti források — köztük az erdőgazdaság és faipar fejlesztésében rejlő lehetőségek — teljesebb, jobb, gazdaságosabb kiaknázását.

Az V. ötéves terv szabályozórendszerének elvi alapjai — az adott körülményekhez és az általános követelményekhez igazodva — lényegében az erdőgazdaság és a faipar megnövekedett jelentőségének elismerését tükrözik. A gazdasági egyensúly helyreállítását célzó korlátok nem teszik lehetővé valamennyi jogos igény kielégítését és a racionális lehetőségek teljes kihasználását. A korábban feltárt problémák megoldása terén azonban — gazdasági lehetőségeinkhez mérten — jelentős előrehaladást biztosítanak. Ugyanakkor a további előrelépéshez szükséges feltételek megteremtése érdekében — más termelő szervezetekhez hasonlóan — magas követelményeket támasztanak az erdőgazdaságokkal és a faipari vállalatokkal szemben is, főleg az életmunka termelékenységének növelése, a technikai elmaradottság felszámolása és általában a hatékonyság növelése terén. Erdőgazdálkodásunk és faiparunk további fejlődése az új helyzetben kialakult számos új probléma részletes közgazdasági elemzését, emellett általában magasabb színvonalú, szervezettebb munkát követel. A fa világgazdasági jelentőségének várható további növekedése és gazdálkodásunk hatékonyságának növelése már a tervidőszak folyamán biztonsággal megteremtheti a további előrelépés feltételeit.